

## **ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ТА НЕРІВНІСТЬ ДОХОДІВ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ**

**Олійник Кирило Дмитрович**

*аспірант,*

*Маріупольський державний університет*

Технологічні інновації дедалі активніше впливають на трансформацію сучасних економічних систем, змінюючи структуру виробництва, зайнятості та розподілу доходів. У глобальному вимірі спостерігається тенденція зростання частки капіталу у національному доході, що призводить до концентрації прибутків у невеликій групі власників активів, що зумовлює посилення соціально-економічної нерівності, яка стає одним із ключових викликів для сталого розвитку України та країн Європейського Союзу.

Штучний інтелект, автоматизація та цифровізація змінюють логіку створення вартості. Як наголошує Б. Міланович [1], технологічний прогрес часто зміщує баланс між працею і капіталом на користь останнього, що посилює структурні розриви у доходах і майновому становищі населення. Це особливо помітно в умовах техноглобалізму, коли контроль над цифровими платформами та даними стає основним джерелом економічної влади [2].

Дослідження С. Мніф [3] підтверджує взаємозалежність між технологічними змінами та нерівністю: інновації підвищують попит на висококваліфіковану працю, збільшуючи диференціацію заробітків, але надмірна концентрація доходів водночас обмежує стимули до подальших інновацій. Аналогічно, українські автори [3] наголошують, що цифрова нерівність посилюється через різний рівень доступу до технологій, освіти та цифрової інфраструктури, формуючи нові глобальні асиметрії у соціально-економічному розвитку.

Європейські держави поступово вибудовують стратегії адаптації до цих викликів. Програми Horizon Europe та Digital Europe орієнтовані на розвиток інклюзивних інновацій, цифрову освіту та зменшення регіональних диспропорцій. Україна, інтегруючись до європейського простору, стикається з подібними проблемами, проте в умовах структурних обмежень. Серед основних ризиків – відсутність рівного доступу до інноваційних ресурсів, цифровий розрив між великими містами і регіонами, а також нестача інституційних механізмів участі працівників у розподілі капітальних доходів.

Для подолання цих диспропорцій доцільно впроваджувати комплексну політику, що поєднує економічні та соціальні інструменти:

розширення можливостей володіння капіталом серед населення (через пенсійні фонди або корпоративні програми участі у прибутках); вирівнювання податкових ставок на доходи від праці та капіталу; розвиток програм цифрової інклюзії та підтримки регіональних інноваційних кластерів [4]; стимулювання платформних екосистем, що забезпечують рівні умови для малого бізнесу й самозайнятих.

У процесі цифрової трансформації особливу роль відіграє платформізація економіки [5], яка водночас створює нові можливості для бізнесу й загрози монополізації ринку. Для України важливо враховувати цей досвід, щоб поєднати модернізацію технологічної бази з політикою соціальної справедливості. По суті, технологічна динаміка XXI століття формує перед Україною та Європою спільне завдання – перетворити цифрову революцію на чинник не лише економічного зростання, а й соціальної згуртованості. Рівний доступ до інновацій, справедливий розподіл вигод від капіталу та розвиток людського потенціалу мають стати базовими орієнтирами трансформаційної політики.

Подальше осмислення проблеми технологічної нерівності вказує на те, що її витoki криються не лише у сфері розподілу доходів, а й у зміні самої природи праці та власності. Поширення цифрових технологій і платформних моделей [5] господарювання призвело до того, що значна частина новоствореної вартості генерується не фізичною чи інтелектуальною працею у традиційному розумінні, а контролем над технологічними активами – алгоритмами, базами даних, програмним забезпеченням, цифровими екосистемами. Такий перехід формує нову архітектуру економіки, де власність на технології стає ключовим джерелом добробуту, а доступ до неї – показником соціального статусу.

Паралельно змінюється структура зайнятості. Поширення платформної економіки створює нові форми гнучкої праці, але водночас породжує нестабільність доходів і відсутність соціальних гарантій [6]. Залежність від цифрових платформ трансформує класичні трудові відносини: працівник дедалі частіше виступає не суб'єктом праці, а користувачем алгоритмічних рішень, що визначають його можливості та заробіток. Така форма зайнятості збільшує продуктивність, проте водночас відтворює нерівність, оскільки доступ до платформних ринків контролюється обмеженою кількістю великих технологічних гравців.

Зміна природи праці вимагає переосмислення традиційних соціально-економічних механізмів. Замість класичного розподілу між капіталом і працею формується трикомпонентна модель, у якій вирішальне значення мають цифрові компетентності. Освітні системи повинні адаптуватися до цього виклику, орієнтуючись на розвиток навичок роботи з даними, алгоритмами та аналітичними платформами. Без масштабного інвестування у цифрову освіту розрив між «новою цифровою елітою» та рештою населення лише поглиблюватиметься. Цифрова нерівність

проявляється і на рівні регіональних дисбалансів [7]. У країнах Європейського Союзу вже реалізуються програми з подолання цифрового розриву, спрямовані на розвиток широкосмугового доступу до Інтернету, цифрової грамотності та підтримку стартапів у периферійних регіонах. Для України це питання набуває стратегічного значення: інтенсивна урбанізація, концентрація ІТ-індустрії у великих містах і відставання сільських територій створюють нові лінії соціально-економічної нерівності.

Не менш важливим є аспект гендерної і вікової асиметрії в умовах цифрової трансформації ринку праці. Нові технології змінюють попит на професії, витісняючи частину робочої сили з традиційних галузей. У групі ризику опиняються працівники середнього віку, жінки та особи з недостатнім рівнем цифрових навичок. Саме тому державна політика має бути спрямована на розбудову системи перекваліфікації, що дозволяє працівникам адаптуватися до умов цифрової економіки.

Поряд із цим зростає потреба у регуляторному нагляді за ринковою владою цифрових платформ. Концентрація даних і алгоритмів у руках обмеженої кількості компаній створює передумови для монополізації, цінових спотворень і маніпулювання ринковою інформацією. Держава повинна забезпечити баланс між стимулюванням інновацій і захистом конкуренції, зокрема через механізми антимонопольної політики, регулювання обробки даних та впровадження стандартів прозорості у використанні штучного інтелекту. Виходом може стати нова модель партнерства між державою, бізнесом і суспільством, яка поєднує інноваційність із соціальною відповідальністю. У цьому сенсі ключовим завданням стає не просто розвиток технологій, а формування інклюзивного цифрового середовища, у якому кожна людина матиме можливість реалізувати себе у новій економіці знань.

### **Список використаних джерел:**

1. Milanovic B. (2025). How to control the increase of income inequality due to new technologies? Branko Milanovic's Substack. 2025. URL: <https://www.socialeurope.eu/how-to-control-the-increase-of-income-inequality-due-to-new-technologies>
2. Резнікова Н.В., Булатова О.В., Іващенко О.А. Колізії конкуренції на діджиталізованих ринках в умовах техноглобалізму: ризики інноваційного та інформаційно-цифрового неопротекціонізму для міжнародного бізнесу та електронної комерції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 13. С.13–21. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.13.13>
3. Mnif S. Bilateral relationship between technological changes and income inequality in developing countries. *Atlantic Review of Economics*. 2016. №1. Р. 1–23. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/191976/1/869494805.pdf>
4. Резнікова Н., Рубцова М., Яценко О. The role of innovation clusters in building up investment and innovation strategies in the crossborder cooperation context. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2020. №142. С. 85–98. DOI: <https://doi.org/10.17721/apmv.2020.142.1.85-98>

5. Резнікова Н.В., Булатова О.В., Шлапак А.В., Іващенко О.А. Платформізація цифрової економіки чи техноглобалізм цифрових платформ? Трансформаційний потенціал діджиталізованих екосистем для міжнародного бізнесу і торгівлі. *Ефективна економіка*. 2023. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.1>

6. Резнікова Н., Булатова О., Панченко В., Іващенко О. Цифрова трансформація ринку праці: платформна економіка і нові загрози нерівності в умовах техноглобалізму. *Агросвіт*. № 18. С. 33–42. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.18.33>

7. Булатова О.В., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Цифровий розрив чи цифрова нерівність? Нові виміри глобальних асиметрій соціально-економічного розвитку в умовах техноглобалізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Економіка*. 2023. Вип. 25. С. 45–57. DOI <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-45-57>